

БАТЛАВ.
МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ГИШҮҮН

Ж.МӨНХБАТ
Ё.БААТАРБИЛЭГ
Б.БАТ-ЭРДЭНЭ
Б.БАЯРСАЙХАН
Д.ТОГТОХСҮРЭН
С.ЧИНЗОРИГ

ТӨРИЙН АЛБАН ХААГЧИЙН ЁС ЗҮЙН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага

1.1.Хууль зүйн үндэслэл:

Аливаа улс үндэстний тусгаар тогтнол, бүрэн эрхт байдал, үндэсний аюулгүй байдлыг “төр” хэмээх ойлголтоос ангид авч үзэх боломжгүй. Төрийн алба нь үндсэн үүргээ гүйцэтгэх чадамж хомсдож, улмаар нийгэмд хүлээн зөвшөөрөгдөх легитимт чанар доройтож, төрд итгэх ард түмний итгэл буурах нь засаглал, үндэсний аюулгүй байдалд нүүрлэх ноцтой асуудал гэж судлаачид дүгнэсэн байх бөгөөд энэ талаар ч ард иргэд санал бодлоо илэрхийлсэн байдаг. “Монгол Улсын Үндсэн хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлаар анхдугаар зөвлөлдөх санал асуулга явуулах, Зөвлөлдөх зөвлөлийг байгуулах тухай” Улсын Их Хурлын 2017 оны 24 дүгээр тогтоолыг баталж, улмаар 6 багц асуудлаар зөвлөлдөх санал асуулгыг зохион байгуулж иргэдийнхээ санал бодлыг сонсоход санал асуулгад оролцогчдын 94.5 хувь нь төрийн сахилга хариуцлагыг дээшлүүлэх арга механизмыг Үндсэн хуулиар бий болгох, 89.4 хувь нь төрийн хариуцлага, сахилга, шударга ёсыг бэхжүүлэхийг, 87.9 хувь нь төрийн жинхэнэ албыг мэргэшсэн, мэдлэг чадварт суурилсан, улс төрөөс ангид байхыг дэмжиж, энэ чиглэлээр эрх зүйн хамгаалалтыг бий болгох талаар саналаа илэрхийлсэн бөгөөд тус хэрэгцээ шаардлагыг дараа дараагийн олон нийтийн санал, дүн шинжилгээ, харьцуулсан судалгааны үр дүнгүүд баталгаажуулсан байдаг.

НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр, Улсын Их Хурлын Тамгын газрын хамтран 2016 онд хэрэгжүүлсэн “Иргэдийн оролцоотой хууль тогтоох үйл ажиллагааг дэмжих нь” төслийн хүрээнд хийсэн 1992 оны Монгол Улсын Үндсэн хуулийн хэрэгжилтийн дүн шинжилгээнд “...Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалд дотоод аюулгүй байдлын хүрээнд засаглалын асуудлыг онцгойлон авч үзсэн байдаг. Иргэдийнхээ эрх ашгийг хамгаалах, эдийн засгийн хөгжлийг бодлогоор дэмжих чадвартай, хариуцлагатай, мэргэшсэн, бодлогын залгамж чанар сайтай, авлигаас ангид төрийг төлөвшүүлэх нь үндэсний аюулгүй байдлыг хангах дотоодын чухал хүчин зүйл” хэмээн тодорхойлжээ.

Монгол Улсын Их Хурлаас 2019 онд баталсан Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн үзэл санаа нь эрх мэдлийн харилцан хяналттай,

тогтвортой, хариуцлагатай, эрх зүйт төрийг төлөвшүүлэхэд чиглэгдсэн юм. Монгол Улсын Монгол Улсын Үндсэн хуульд оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийн агуулга, үзэл санаанд нийцүүлэн эрх зүйн шинэтгэлийг эхлүүлэн хэрэгжүүлж байгаа энэ цаг хугацаанд төрийн албаны засаглах чадамжийг сайжруулах, сахилга, хариуцлагыг дээшлүүлэх, ард түмэндээ үйлчилдэг, ёс зүйтэй, хариуцлагатай төрийн албыг төлөвшүүлэх, төр, ард түмний итгэлийг бий болгох чиглэлээр шаардлагатай хууль тогтоомжийг батлан гаргах шаардлага үүсч байна.

Монгол Улсын Үндсэн Хуулийн Нэгдүгээр зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Ардчилсан ёс, шударга ёс, эрх чөлөө, тэгш байдал, үндэсний эв нэгдлийг хангах, хууль дээдлэх нь төрийн үйл ажиллагааны үндсэн зарчим мөн.” гэж, Дөчин зургадугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт “Монгол Улсын төрийн жинхэнэ албан хаагч Монгол Улсын иргэн байх бөгөөд Үндсэн хууль, бусад хуулийг чандлан баримталж ард түмнийхээ тусын тулд, иргэний ёсоор төрийн ашиг сонирхолд захирагдан ажиллана.” гэж, Төрийн албаны тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1 дэх хэсэгт “Төрийн албаны эрхэм зорилго нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуулийг чандлан баримталж, үндэсний язгуур ашиг сонирхолд захирагдан ард түмэндээ үйлчилж, төрд чин үнэнчээр зүтгэхэд оршино.” гэж тус тус хуульчлан, төрийн албаны суурь үзэл баримтлал, зарчим, зорилгыг тодорхойлсон.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын “Чадварлаг, ёс зүйтэй төрийн алба” зорилгын 5.4-т дэвшүүлсэн “Иргэндээ үйлчилдэг, мэргэшсэн, чадварлаг, ил тод, үр нөлөөтэй, ухаалаг төрийн албыг төлөвшүүлнэ.” гэсэн зорилтыг 2021-2030 онд “Төрийн албанд ёс зүй, сахилга хариуцлагын оновчтой тогтолцоо бүрдүүлж, ёс зүйтэй төрийн албыг төлөвшүүлэх”, 2031-2040 онд “Төрийн албан хаагчид нийгэмд ёс зүй, сахилга хариуцлагаар үлгэрлэх тогтолцоог бэхжүүлэх” замаар хэрэгжүүлэхээр тусгасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 24 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 4.2.5-д “Төрийн албан хаагчийн үйл ажиллагааг үнэлэхдээ ажлын гүйцэтгэл, үйлчлүүлэгчийн үнэлгээ, ёс зүй, сахилга хариуцлагыг шалгуур болгож, ёс зүйн зөрчил гаргасан төрийн алба хаагчид хүлээлгэх хариуцлагыг чангатгана.” гэсэн зорилтыг дэвшүүлсэн.

Түүнчлэн Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 12 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2024 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-ийн Монгол Улсын сайд, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын даргын эрхлэх асуудлын хүрээний 24-т Төрийн албаны ёс зүй, сахилга хариуцлагын тухай хуулийн төслийг 2021 онд боловсруулан Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тусгасан зэрэг дээрх эрх зүйн баримт бичгүүд нь энэ хуулийн төслийг боловсруулах хууль зүйн үндэслэл болж байна.

1.2.Практик шаардлага:

Монгол Улсын Их Хурлаас Төрийн албаны тухай хуулийг 1995 онд баталж, 2002, 2017 онд тус тус шинэчлэн найруулж, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг тогтоох, сахилгын хариуцлага хүлээлгэх эрх зүйн үндсийг бий болгосон.

Төрийн албаны тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.1 дэх хэсэгт төрийн улс төрийн болон төрийн тусгай албан тушаал эрхэлж буй этгээдийн ёс зүйн хэм хэмжээг хууль тогтоомжоор тогтоохоор, мөн зүйлийн 40.2 дахь хэсэгт төрийн захиргааны болон төрийн үйлчилгээний албан тушаал эрхэлж буй төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг төрийн албаны төв байгууллагын саналыг үндэслэн Засгийн газар тогтоохоор зааснаар төрийн албанд ёс зүйн хариуцлагыг бэхжүүлэхэд чухал нөлөө үзүүлсэн.

Төрийн албаны зөвлөлийн 2020 оны үйл ажиллагааны тайланд тусгагдсанаар Монгол Улсын Ерөнхийлөгчийн Тамгын газар, Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Монгол Улсын Их Хурлаас удирдлага нь томилогддог 12 байгууллага, 10 яам, 11 агентлаг, 21 аймаг, нийслэлийн төрийн захиргааны байгууллагууд зэрэг нийт 558 төрийн болон нутгийн захиргааны байгууллага, төрийн тусгай 213 байгууллага, төрийн үйлчилгээний 417 байгууллага, 6 төрийн өмчит үйлдвэрийн газар, нийт 1194 төрийн байгууллагад Ёс зүйн зөвлөл байгуулагдан ажиллаж байна.

Ёс зүйн зөвлөлүүдийн 2020 оны тайланг нэгтгэн авч үзвэл 1422 төрийн албан хаагч ёс зүйн зөрчил гаргасан байх бөгөөд үүнээс 809 нь төрийн тусгай, 353 нь төрийн захиргааны, 260 нь төрийн үйлчилгээний албан хаагчид байна. Тус тайланд Ёс зүйн зөвлөлийн гишүүдийн чиг үүрэг, түүнийг хэрэгжүүлэх бололцоо хангалттай бүрдээгүй, зөрчлийг хянан шалгаж шийдвэрлэх, шийдвэрийг хянах зэрэг үйл ажиллагааны зохицуулалт боловсронгуй бус, Ёс зүйн зөвлөлийн үйл ажиллагааны үр дүнг тооцох, хяналт тавих, судалгаа, тайлан, мэдээлэл гаргах, түүнчлэн Ёс зүйн зөвлөлийн тоо, тогтмол үйл ажиллагаа явуулдаг эсэх нь тодорхойгүй, гарч байгаа ёс зүйн зөрчлийн тоо, түүнд хүлээлгэж байгаа шийтгэлийн талаар нэгдсэн судалгааг гаргах боломжгүй байгааг дурдсан байна.¹

Төрийн улс төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг хуулиар тогтоохоор заасан боловч Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, бүх шатны Засаг дарга, түүний орлогч зэрэг төрийн улс төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээг тусгайлан тогтоосон хууль тогтоомж одоогоор байхгүй байна. Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 105 дугаар тогтоолоор Улсын Их Хурлын гишүүний ёс зүйн дүрмийг шинэчлэн баталсан. Орон нутагт хууль зөрчиж томилгоо хийдэг байдал цөөрөхгүй байна. Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Засаг дарга, тэдгээрийн орлогч, ИТХ-ын дарга нарын ёс зүйн зөрчлийг шалгаж, хариуцлага тооцдог, хяналт тавих эрх зүйн орчин бүрдүүлэх шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна².

Үндсэн хуулийн цэцийн гишүүн, бүх шатны шүүхийн шүүгч, прокурор, зэвсэгт хүчин, хилийн ба дотоодын цэрэг, цагдаа, гааль зэрэг төрийн тусгай албан хаагчийн ёс зүйн дүрмийг салбарын хууль тогтоомжоор батлан мөрдүүлж байгаа хэдий ч ёс зүйн хэм хэмжээний төрөл харилцан адилгүй, ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэх журам өөр өөр байдлаар хэрэгжиж байна. Төрийн захиргааны болон үйлчилгээний албан хаагчийн ёс зүйн асуудлыг Засгийн газрын 2019 оны 33 дугаар тогтоолоор зохицуулж байна.

¹ Төрийн албаны зөвлөлийн 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан

² Төрийн албаны зөвлөлийн 2020 оны үйл ажиллагааны тайлан

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлаар хууль, дүрэм цөөнгүй, хуулиар эрх олгосны дагуу дүрмээр ёс зүйн нийтлэг хэм хэмжээ, хариуцлагын төрөл, хэмжээг тогтоосон боловч төрийн албаны бүх төвшинд ёс зүй, хариуцлагын арга хэмжээний үр нөлөө багатай, зохицуулалт сул хэвээр байна. Ёс зүйн дүрэм үйлчилж байгаа хэдий ч ёс зүйн зөрчил маргааныг шийдвэрлэх, сайтар боловсруулсан ёс зүйн хэм хэмжээ, түүнийг хэрэгжүүлэх, хэвшүүлэх тогтолцоо үгүйлэгдсээр байна.

Иймд төрийн албаны ёс зүйн нийтлэг асуудлыг нэгдмэл байдлаар зохицуулсан ерөнхий хуулийг батлан гаргах, түүнд бүх төрийн албан хаагчдын сахин мөрдөх нийтлэг хэм хэмжээ, шаардлагыг тогтоож, зөрчсөн бол хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, түүнчлэн ёс зүйн зөрчлийг хянан шийдвэрлэх үйл ажиллагааны журмыг тогтоох зорилгоор Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн төслийг боловсрууллаа.

Монгол Улсын Засгийн газрын 2016-2020 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөрт туссан “Тогтвортой, хариуцлагатай, эрх зүйт төрийг төлөвшүүлэх” зорилтыг хэрэгжүүлэх зорилгоор төрийн албаны сахилга хариуцлага, ёс зүйн хэм хэмжээг тогтоох, хариуцлагын тогтолцоог боловсронгуй болгох асуудлыг судлан холбогдох хуулийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Монгол Улсын Ерөнхий сайдын 2018 оны 3 дугаар сарын 13-ны өдрийн 48 дугаар захирамжаар байгуулж, тус ажлын хэсгийг Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газрын дарга ахалж, Улсын Их Хурлын Ёс зүйн дэд хороо, Улсын Их Хурлын Тамгын газар, Засгийн газрын Хэрэг эрхлэх газар, Төрийн албаны зөвлөл, яамдын болон эрдэмтэн, судлаачдын төлөөллийг оролцуулан байгуулж ажиллуулсан байна. Энэхүү хуулийн төслийг боловсруулахдаа Засгийн газрын түвшинд боловсруулсан Төрийн албан хаагчийн сахилга, хариуцлагын тухай хуулийн төслийг харгалзан үзлээ.

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуулийн төслийн талаар Төрийн албаны зөвлөлөөр дамжуулан нийт 78 төрийн байгууллага саналаа ирүүлсэн ба тэдгээрийг төсөлд тусгах чиглэлээр ажиллалаа.

Хуулийн төслийг боловсруулахад дэлхийн улс орнуудад төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлыг хуулиар зохицуулдаг туршлагыг харгалзан үзсэн. НҮБ-ын 1996 оны 12 дугаар сарын 12-ны өдрийн тогтоолын хавсралтаар Төрийн албан тушаалтны ёс зүйн олон улсын дүрмийг баталсан байдаг. Дэлхийн улс орнуудад төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлыг холбогдох хуулиар болон төрийн албан хаагчийн ёс зүйн кодоор зохицуулж байна. Австрали улсад Төрийн албан хаагчийн ёс суртахууны зан үйлийн удирдамж, АНУ, Их Британи зэрэг оронд гүйцэтгэх засаглалын албан хаагчийн Ёс зүйн зан үйлийн стандарт, Канад улсад Төрийн албан хаагчийн үнэт зүйлс болон ёс зүйн код, БНСУ-д Төрийн албаны ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн дүрэм, Төрийн албан хаагчийн шударга байдлыг хангах зан үйлийн стандартыг тогтоосон. ОХУ, Казахстан, Киргиз зэрэг улс орнуудад төрийн албан хаагчийн ёс зүйн кодоод төрийн албан хаагчийн албан харилцаанд баримталбал зохих зан суртахууны болон албан харилцааны хэм хэмжээг тодорхойлсон байх ба түүнчлэн удирдах албан тушаалтны зан харилцааны хэм хэмжээг тусгайлан зохицуулж байгаа туршлагыг хуулийн төсөл боловсруулахад анхааран үзлээ. Үүнд албан харилцаанд Үндсэн хуульд заасан иргэний

эрх, эрх чөлөөг хангах, бэхжүүлэх үнэт зүйлсэд захирагдан, шударга байх, бусдад хүндэтгэлтэй хандах, ёс суртахууны тааламжтай уур амьсгал бүрдүүлэх, ялгаварлан гадуурхахгүй байх, удирдах албан тушаалтан нь бусдыг үлгэрлэх, манлайлах, албан хаагчдын хүсэлт, хэрэгцээг анхаарах, ажил хэрэгч уур амьсгалыг бүрдүүлэх зэрэг ёс зүйн хэм хэмжээг тогтооход нийтлэг тавигддаг шаардлагыг анхааран үзлээ.

Япон, БНСУ, Тайвань улс нь төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлыг бие даасан хуулиар зохицуулдаг, Канад улс 1985 оноос Төрийн албан хаагчийн үнэт зүйлс, ёс зүйн кодыг батлан, түүнд Холбооны улсын төрийн албан хаагчийн мэргэжлийн үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэхтэй холбоотой үнэт зүйлс, зан үйлийн дагуу баримтлах зүйлийг зохицуулдаг, Япон улсын Төрийн албаны ёс зүйн тухай үндэсний хуулийн зорилго, төрийн албан хаагчийн ёс зүйн байдалд хяналт тавих үүрэгтэй ёс зүйн зөвлөлийн ажиллах журам зэргийг харгалзан үзэв.

Хоёр.Хуулийн төслийн ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ:

Энэ хуулийн зорилт нь төрийн албан хаагчийн үнэт зүйлс, ёс зүйн нийтлэг хэм хэмжээ, шаардлагыг тодорхойлж, түүнийг хангуулах үйл ажиллагааны зохион байгуулалт, журмыг тогтоож, төрийн албан хаагчид ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэхтэй холбогдсон үндсэн харилцааг зохицуулахад оршино.

Хуулийн төсөл нь 6 бүлэг 19 зүйлтэй.

Энэ хууль нь төрийн албаны харилцаанд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн харилцааг зохицуулах анхдагч хууль болохын хувьд түүнд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн харилцааны нийтлэг асуудлыг тусгана. Үүнд:

1.Ёс зүйн хэм хэмжээ, зөрчил, хариуцлагын талаарх ёс зүйн харилцааны суурь ойлголтын талаарх нэр томъёоны тайлбарыг өгнө.

2.Энэ хуульд төрийн улс төрийн, захиргааны, тусгай, үйлчилгээний албан хаагчид нэгэн адил үйлчлэх ёс зүйн нийтлэг хэм хэмжээ, шаардлагыг тогтооно. Албаны чиг үүргийн онцлогтой уялдуулан дагаж мөрдөх ёс зүйн тусгай шаардлага, хэм хэмжээг энэ хуульд нийцүүлэн төрөлжсөн бусад хууль тогтоомжоор тогтоож болохыг заана.

3.Үндсэн хуулийн зарчим, үзэл санаа, нийгмийн үнэт зүйлсээр тодорхойлогдох эрхэмлэх зан үйл, зөв явах зан байдал, нийтээр хүлээн зөвшөөрсөн зан суртахууны хэм хэмжээ, үнэт зүйлсэд тулгуурлан төрийн албан хаагчийн эрхэмлэх үнэт зүйлс, ёс зүйн нийтлэг хэм хэмжээ, шаардлагыг тогтооно.

Монгол Улсын үндэсний язгуур ашиг сонирхол, хууль дээдлэх ёс, хүний эрх, эрх чөлөө, нэр төр, алдар хүнд, Монголын төрт ёс түүх, соёлын уламжлал, төрөө дээдлэх ард түмний итгэл нь төрийн албан хаагчийн эрхэмлэн дээдлэх үнэт зүйлс гэж үзнэ.

Төрийн албан хаагчийн эрхэмлэх үнэт зүйлс, түүний мөн чанарт тулгуурлан төрийн албан хаагчийн ёс зүйн нийтлэг хэм хэмжээ, шаардлагыг тогтооно.

Ард түмэндээ чин сэтгэлээс үйлчлэх, төрийн албаны нэр хүндийг эрхэмлэх, зан харилцаа, үг, үйлдлээрээ бусдын эрх, эрх чөлөө, нэр төр, алдар хүндийг эрхэмлэн хүндэтгэх, хууль ёс, шударга ёсыг дээдлэх, хувийн ашиг сонирхлоос ангид байх, буруутай үйлдэл, эс үйлдэлд хариуцлага хүлээдэг байх, улс төрийн нөлөөллөөс ангид байх нь төрийн албан хаагчийн эрхэмлэн сахих ёс зүйн үндсэн үүрэг мөн.

4.Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлыг хариуцах, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангуулах, ёс зүйн байдалд хяналт тавих бүтэц, зохион байгуулалтыг тодорхойлон заана. Үүнд:

4.1.Төрийн болон нутгийн удирдлагын томилох эрх бүхий албан тушаалтан энэ хуулийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах, биелэлтэд хяналт тавих үүрэгтэй ажиллана. Энэ хүрээнд ёс зүйг сахин мөрдүүлэх орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, ёс зүйн зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх, соён гэгээрүүлэх арга хэмжээ авах, түүнчлэн ёс зүйн зөрчлийг хянан шийдвэрлэх үүрэг бүхий Ёс зүйн зөвлөлийг байгуулан ажиллуулах, зөрчил үйлдсэн албан хаагчид хариуцлага тооцох зэрэг чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Байгууллагын дарга, удирдлагын ёс зүйн үүрэг, хариуцлагыг түүний манлайлалтай холбон авч үзнэ.

4.2.Улсын хэмжээнд төрийн албан хаагчийн ёс зүйн асуудлаарх бодлого, эрх зүйн орчныг сайжруулах санал боловсруулах, нэгдсэн арга зүйн удирдлагаар хангах, хуулиар харьяалуулсан төрийн албан хаагчийн ёс зүйтэй холбоотой гомдлыг хянан шийдвэрлэх үүргийг Төрийн албаны зөвлөлийн дэргэд ажиллах Ёс зүйн хороо хэрэгжүүлнэ.

5.Төрийн албан хаагчийн ёс зүйтэй холбоотой гомдол хүлээн авах, хянан шалгах, дүгнэлт гаргаж, шийдвэрээ томилох эрх бүхий албан тушаалтанд хүргүүлэх зэрэг гомдол хянан шийдвэрлэх ажиллагааны журмыг хуульчилна.

Ёс зүйн хороо, Ёс зүйн зөвлөл нь хуульд заасан харьяаллын дагуу гомдол хүлээн авч, хянан шийдвэрлэнэ. Тэдгээр нь гомдол, мэдээллээр төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчил үйлдсэн эсэхийг шалган тогтоож, дүгнэлт гаргах эрх хэмжээтэй байна. Албан хаагчийн тоо 25-аас доош бол зөвлөл байгуулахгүй ба хүний нөөц хариуцсан нэгж, ажилтан зөвлөлийн чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ.

6.Хуульд заасан эрх бүхий этгээдийн гомдол хянан шийдвэрлэх харьяаллыг дараах байдлаар тогтооно:

-Төрийн албаны зөвлөлийн дэргэдэх Ёс зүйн хороо нь Улсын Их Хурал, Засгийн газраас томилогддог төрийн захиргааны болон тусгай албан тушаалтны, түүнчлэн хуульд заасан төрийн улс төрийн зарим албан тушаалтны ёс зүйтэй холбоотой гомдлыг харьяалан шийдвэрлэнэ.

-Зөвлөл нь эрх бүхий албан тушаалтны томилсон Төрийн албаны тухай хуульд заасан удирдах, гүйцэтгэх, туслах ажилтны ёс зүйн маргаантай асуудлыг шийдвэрлэнэ. Байгууллагын томилох эрх бүхий албан тушаалтны ёс зүйн асуудлыг харьяалах дээд шатны байгууллагын ёс зүйн зөвлөл хянан шийдвэрлэнэ.

-Төрийн эрх мэдлийн хуваарилалтын зарчим, төрийн улс төрийн болон төрийн өндөр албан тушаалтны эрх зүйн байдлын онцлог, түүнчлэн Үндсэн хуульд нэр заан хуульчлагдсан албан тушаалтанд хариуцлага тооцох, бүрэн эрхийг дуусгавар болох асуудал Үндсэн хуулийн хяналтын хүрээнд шийдвэрлэгддэг байдлыг харгалзан Монгол Улсын Ерөнхийлөгч, Улсын Их Хурлын дарга, гишүүн, Ерөнхий сайд, Засгийн газрын гишүүн, Үндсэн хуулийн цэцийн дарга, гишүүд, бүх шатны шүүгч, прокурор, бүх шатны Хурлын дарга, төлөөлөгчдийн ёс зүйн асуудлыг холбогдох хууль тогтоомжоор зохицуулна. Дээрх албан тушаалтны /шүүгч, прокуророос бусад/ ёс зүйн асуудлыг тусгайлан зохицуулаагүй, эсхүл хэт ерөнхийлөн заасан тул сахин мөрдөх ёс зүйн тусгай хэм хэмжээ, шаардлага, ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл журмыг холбогдох хуулиудад нэмж тусгах шаардлага үүснэ.

-Ёс зүйн хорооны гишүүний ёс зүйтэй холбоотой гомдлыг Улсын Их Хурлын холбогдох Байнгын хороо хянан шийдвэрлэнэ.

7.Төрийн албан хаагчид ёс зүйн зөрчилд хүлээлгэх хариуцлагын төрлийг тогтоож, ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл, журмыг заана. Албан тушаалтан өөрөө хариуцлага хүлээх соёлыг төлөвшүүлэх зорилгоор уучлалт гуйх, албан тушаалаасаа сайн дураар огцорч ёс зүйн хариуцлага хүлээх боломжийг тусгана.

9.Төрийн албан хаагчийн гаргасан ёс зүйн зөрчил, хүлээлгэсэн хариуцлагын талаар тайлагнах, олон нийтэд мэдээлэх журмыг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсч болох нийгэм, эдийн засаг, хууль зүйн үр дагавар

Хуулийн төсөл батлагдсанаар дараах үр дагавар гарна:

-Төрийн албан хаагч ард түмэндээ үйлчилж, төрд чин үнэнчээр зүтгэх эрхэм зорилгоо ухамсарлаж, төрийн ажил үүргийг гүйцэтгэхдээ хуулиар тогтоосон ёс зүйн хэм хэмжээг чандлан биелүүлэх үнэт зүйлс, соёл төлөвшинө;

-Тогтвортой, хариуцлагатай, ёс зүйтэй төрийн алба төлөвшиж, төрийн албанд итгэх иргэдийн итгэл нэмэгдэнэ;

-Төрийн албан хаагчдад хүлээлгэх ёс зүйн хариуцлагын төрөл, хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл, журам тодорхой болно;

-Төрийн албан хаагч ёс зүйн хариуцлага хүлээх соёл төлөвших нөхцөл бүрдэнэ.

Дөрөв.Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуультай хэрхэн уялдах, түүнийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан цаашид шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох хуулийн төслийн талаар:

Энэ хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хуульд нийцсэн ба энэ хуультай хамт Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Авлигын эсрэг хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Захиргааны ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай, Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслүүд болон “Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль баталсантай холбогдуулан авах арга хэмжээний тухай” Улсын Их Хурлын тогтоолын төслийг боловсруулна.

Цаашид энэхүү хуульд нийцүүлэн төрийн албан хаагчийн ёс зүйн хэм хэмжээ, хариуцлагыг тогтоосон хууль, тогтоомж, дүрмүүдийг шинэчлэх, нэмэлт өөрчлөлт оруулах, төрийн өндөр албан тушаалтны ёс зүйн хэм хэмжээ, хориглолт, хязгаарлалт, ёс зүйн хариуцлага хүлээлгэх үндэслэл, журмыг заах чиглэлээр холбогдох хуулиудад нэмэлт, өөрчлөлт оруулах шаардлага үүснэ. Энэ чиглэлээр Улсын Их Хурлын тогтоолын төсөлд Засгийн газар, Төрийн албаны зөвлөлд үүрэг болгох асуудлыг тусгана.

Төрийн албаны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хууль, Төрийн албаны тухай хуулийн уялдааг хангах зорилгоор Төрийн албаны зөвлөлийн бүрэн эрх, Төрийн албаны зөвлөлийн тайлан гаргах, Төрийн албан хаагчид хариуцлага хүлээлгэх зүйлд холбогдох өөрчлөлтийг тусгана.

Нийтийн албанд нийтийн болон хувийн ашиг сонирхлыг зохицуулах, ашиг сонирхлын зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Төрийн албан хаагчийн ёс зүйн тухай хуультай нийцүүлэн зохих нэр томъёоны өөрчлөлтийг тусгана.

Захиргааны ерөнхий хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Төрийн албаны зөвлөлийн дэргэдэх Ёс зүйн хороо болон Ёс зүйн зөвлөлийн дүгнэлт нь эрх зүйн шууд үр дагавар үүсгэхгүй шинжээр нь захиргааны актад хамааруулахгүй бөгөөд үүнтэй уялдуулан Захиргааны ерөнхий хуулийн зохицуулах харилцаанд ёс зүйн зөрчлийг шалган шийдвэрлэх ажиллагааг хамааруулахгүй байхаар хуульд зохих өөрчлөлтийг тусгана.

Монгол Улсын Их Хурлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Улсын Их Хурлын Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хороо нь бүх шатны ёс зүйн хорооны асуудлыг эрхлэхээр заасныг Ёс зүйн хорооны асуудал эрхлэхээр өөрчлөн найруулна.

Монгол Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдааны дэгийн тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

Ёс зүйн хороо төрийн албан хаагчийн ёс зүйн зөрчлийн нэгдсэн дүн, төлөв байдлын талаар тайланг Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хороо жил бүр хэлэлцэх зохицуулалтыг нэмж тусгана.

Авлигын эсрэг хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн талаар:

“Ёс зүйн дэд хороо” гэснийг “Ёс зүй, сахилга хариуцлагын байнгын хороо” гэж нэр томъёог нийцүүлэх өөрчлөлтийг тусгана.

ХУУЛЬ САНААЧЛАГЧ